

SEPPÖ SISÄTTÖ

Maalaispoika Ikaalisista

MAALAIPOIKA IKAALISISTA

SEPPÖ SISÄTTÖ

Maalaispoika Ikaalisista

Näin sen näin ja koin – elämäni

© Seppo Sisättö 2020

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2602-0

Sisällysluettelo

Aluksi.....	7
Kuka minä olen?.....	9
Kotikyläni Sisättö.....	15
1945–1957	
Varhaislapsuus, maailma avautuu.....	18
1957–1965	
Opin tielle ja radioamatööriksi.....	24
1965–1968	
Perustan perheen ja ryhdyn toimittajaksi.....	36
1969–1974	
Tiedottaja, USA ja Operaatio nollatutkimus.....	45
1975–1977	
Elämäni työtarjous, Valtiotieteen tohtoriksi.....	61
1978–1981	
MTV:n uutistaistelu, MTV:n hallintojohtajaksi.....	74
1982–1984	
IIC Helsinki, Paikallisradioliitto liikkeelle.....	90

1985–1988	
YLE:n monopoli kaatuu, Radio Kolme aloittaa.....	102
1989–1992	
Aamulehti-yhtymä, Albania ja Tampereen julistus	118
1993–1994	
IIC Tampere, markkinointimatkustamista	133
1995–2000	
TV-Tampere, viisi vuotta olemassaolon taistoa	143
2001–2004	
Digi-änkyrä, Turva 2003, Stanfordin yliopisto.....	172
2005–2010	
Kriisiviestintää ja maailmanympärysmatka	190
2010–2020	
Maailmalla radioiden kanssa	202
75 vuoden opintomatka	210
Henkilöhakemisto	218

Aluksi

Tämä kirja on kurkistus elämääni 75 vuoden ajalta. Se alkaa loka-kuusta 1945, jolloin synnyin ja maailmaa runnellut toinen maailmansota oli juuri päättynyt. Muisteluni jatkuvat vuoteen 2020, jolloin koronavirus koetteli maapallon asukkaita ja jolloin täytän 75 vuotta.

Muisti on yllättävä rakennelma. Kun sitä ryhtyy penkomaan, se on kuin sipuli: yhden kuorikerroksen alta löytyy aina uusi ja näin tarina syvennyy. Mieleen palaa asioita ja tapahtumia, joita ei ole pohtinut eikä muistellut vuosikymmeniin. Aikajanalla etenevä kertomukseni pohjaa ensisijaisesti muistiini mutta kuitenkin siten, että monet asiat olen varmistanut omista ja muista lähteistä.

Elettyjen vuosikymmenten kirjaaminen kirjaksi on prosessi, johon olen saanut perheeltä arvokasta apua. Vaimoni Outi on eläkkeellä Tampeleen yliopiston kirjaston kustannuspäällikön tehtävästä ja vanhin poikani Vesa on kirjailija. Nuorimman tyttäreni puoliso on sanantaiteen opettaja ja lastenkirjailija Harri István Mäki. He ovat toimineet tekstini lukijoina ja heiltä olen saanut hyviä neuvoja kirjoitustyön edetessä. Nuorin tyttäreni Sini on antanut luvan käyttää öljymaalaustaan kirjan kannessa. Vanhin tyttäreni Satu ja nuorin poikani Pekka ovat myös tukeneet työtäni.

Kirjoittamisen edetessä vaivasin monia ihmisiä kysymykselläni ”olihan asia niin”. Heille lämmin kiitokseni avusta. Monet heistä olivat vanhoja luokkakavereitani Ikaalisten yhteiskoulusta. Saman kyselyn kohteeksi ovat joutuneet myös monet entiset työkaverini, joista osa on toiminut myös jonkin osuuden esilukijana.

Kirjan taittaja Maija Pietikäinen on viimeistellyt työni. Hänelle lämmin kiitokseni.

7.7.2020
Seppo Sisättö

*Puolitoistavuotias nuorimies. Kuva, joka otettiin
äidin iloksi Satalinnan keuhkautiparantolaan.*

Kuka minä olen?

Katson peiliin. Näen siinä pian 75 vuotta täyttävän miehen kasvot. Tukka, se mitä on jäljellä, on harmaa. Otsassa ei ole ryppyjä. Tuttava kommentoikin sitä ihmetellen. Ryppyotsanhan tulkitaan usein merkitsevän huolten täyttämää elämän kaarta. No, siihen en usko. Syy taitaa olla enemmän geenitekijöissä. Jouluna 2009 yli 86-vuotiaana edesmenneellä isällänikin oli vielä kuollessaan sileä otsa. Peilistä näkyvät myös pienet arvet muistoina poistetuista näppyloistä. Silmäkulman arpi on tosin muisto pikkupojan polkupyörähurjastelusta 1950-luvun alussa. Vauhtini ei hiljentynyt risteyksessä, jossa äitini syntymäkodista tuleva tie yhdistyy kylän läpi kulkevaan maantiehen. Törmäsin sen toisella puolella olleeseen kaiteeseen yhä näkyvissä olevin tuloksin.

Jos tunnistamista jatkaisi viranomainen, asiakirjaan merkittäisiin lisäksi kuvauksena seuraava: kohtuullisen hyväkuntoinen, tukevahko ja 160 sentin pituinen. Pois siitä jäisi tieto rintalastani päällä olevasta pitkästä mutta hyvin parantuneesta haavasta, jollainen syntyi avosydänleikkauksesta Tampereen yliopistollisessa sairaalassa 13. marraskuuta 2006. Edesmennyt ystäväni Osmo A. Wiio toivottikin minut leikkauksen jälkeen tervetulleeksi sirkkeliklubiin sen yksinkertaisena jäsenenä. Hän itse oli kaksinkertainen jäsen kahden ohitusleikkauksensa vuoksi. Toivottavasti pysyn yksinkertaisena jäsenenä.

Äitini kirjoitti syntymästäni seuraavasti: ”Syntynyt: Poika, Seppo Matias, 15. lokakuuta 1945 kello 10.15. Oli maanantai, kuulas, syksyinen päivä, jolloin Seppo avasi ensi kerran silmänsä ja laski äänensä kuuluville.”

Olen vuosikymmenten varrella monesti palannut tähän äitini tekstiin ja miettinyt sitä. Hän tyytyy kertomaan pojan syntymisestä lyhyen ytimekkäästi ja myönteisesti. Totuus oli toinen. Äidilläni oli raskausmyrkytyks ja synnyin kiireessä tehdyllä hätäsektiolla – keisarinleikkauksella. Sen teki ikäalislaitosten terveyttä vuosikymmeniä ansiokkaasti hoitanut

lääkäri, sittemmin lääkintöneuvos, Martti Aimonen, joka oli myös taitava kirurgi.

Sain hätäkasteen. Kummeinani olivat äitini vanhin sisko Martta ja hänen miehensä Väinö Reko.

Syntymäni oli elämän ja kuoleman kysymys, jossa elämä voitti. Se selvisi minulle vuosia myöhemmin, kun kyselin vanhemmiltani miksi minulla ei ole sisaruksia kuten kaikilla leikkikavereillani.

Isälläni Matti Sisätöllä oli kuusi sisarusta – kolme vanhempaa sisarta, yksi vanhempi veli ja kaksi nuorempaa veljeä. Siitä sukuhaarasta minulla on serkkuja yli kaksikymmentä mutta äitini Laimin puolelta vain muutama. Kaikkiaan äidillä oli sisaruksia 12, joista suuri osa menehtyi jo lapsena turberkuloosiin. Siihen menehtyi myös äitini isä Elo Talonen jo vuonna 1931. Suvussa kulkevan kertomuksen mukaan taudin perheeseen toi siihen otettu huutolaispoika.

Tuberkuloosi oli koitua kahdesti myös äitini kohtaloksi. Hän joutui sen vuoksi pitkäaikaiseen sairaalahoitoon minun ollessani toisella vuodella. Sen ajan minua hoiti isäni äiti Hilja. Harjavallan keuhkotautisairaala Satalinnassa äiti sai niin sanottua ilmarintahoittoa, joka tähtäsi yleiskunnon kohentamiseen. Käytännössä se oli tunteja kestävää päivittäistä makuuttamista avoimissa ulkoilmahalleissa.

Kun hoidot kehittyivät, hän sai 1940-luvun lopulla tautiin lääkettä nimeltä PAS – kansanomaisesti sanottuna passia. Se oli kallista. Isäni kertoi, että yhden lääkepurkin hankkimiseksi piti myydä sata tukkipuuta. Ehkä juuri äitini sairauden vuoksi minulla ei ole ensimmäisestä viidestä vuodestani juurikaan muistoja, vain isäni kertomuksia pikkuviikarille sattuneista kommelluksista. Toisen kerran äidilläni todettiin tuberkuuloosi 1959. Silloin uudet lääkkeet taltuttivat sen melko nopeasti.

1940-luvun lopulle ajoittuu vanhempieni kertoma pikku tarina siitä, mitä tapahtui, kun muutaman kilometrin päässä kotoani olevan pienen sähkölaitoksen pyörittäjä ”Arosen Veetu” vieraili kotonani. Kun ilta oli pimenemässä ja oli tullut aika laittaa sähkövalo, olin tokaissut: ”Saas nähdä, koska Veetu alkaa sähköttämään.” Siitä selvisi vieraallemme, mitä talossa hänen vilkkuvasta sähköstään ajatellaan.

Molemmat isoisäni, Elo Sisättö ja Elo Talonen, olivat talollisia – talonpoikia. Elantonsa he saivat tilojensa maa- ja karjataloudesta. Isäni

ja äitini vanhempien maatilat sijaitsevat kolmen kilometrin päässä toisistaan. Äitini oli lahjakas. Hänen kansakoulun päästötodistuksessaan esiintyy vain yksi numero: kymmenen. Elo Talosen varhainen kuolema aiheutti kuitenkin sen, että opintie ei äidilleni eikä hänen sisaruksilleen auennut. Äiti työskenteli koulun jälkeen kauppa-apulaisena sekä Viitasaarella että Lempäälässä, josta yhdellä kotikylävisiitillä seurustelu isäni kanssa alkoi sota-aikana.

Juureni ovat maalla ja siitä olen ylpeä. Maanviljely ja karjanhoito olivat raskasta työtä sodanjälkeisessä Suomessa. Työtä keventävät koneet yleistyivät hitaasti ja olivat kalliita. Muuttuneessa maailmassa maatalon isäntä ja emäntä tekivät lähes kaiken maatilan vaatiman työn. Aivan toisin kuin heidän vanhempansa, joilla oli apunaan renkejä ja piikoja.

Romantiikkaa – isäni ja äitini.

Isovanhempani Elo ja Hilja Sisättö jäivät eläkkeelle 1940-luvun puolivälissä ja pääosa tilan maista jaettiin kahden vanhimman pojan eli isäni Matin ja hänen vanhemman veljensä Erkin kesken. Isäni ja äitini aloittivat maatilán hoitamisen rakentamalla asuintalon tienvarsitontille, jolla oli sijainnut aiemmin mökki – Nikkarin torppa. Sen asukas oli kadonnut Kankaanpäässä kansalaissodan melskeissä. Uuteen kotiin muutimme ensimmäisenä syntymäpäivänäni 15.10.1946.

Kymmenessä vuodessa paikalle kohosi myös hirsirunkoinen pieni huoltorakennus, maakellari ja lopulta uusi tiilinaavetta vuonna 1955. Sitä edelsi naavetta, joka oli rakennettu isän kotitalon vanhan pajarakennuksen hirsikehikon ympärille. Pajasta on jäljellä enää puolen metrin hirsrenpätkä, johon on kaiverrettu vuosiluku 1819 ja varmaankin hirsien mukana tullut pajan palkeiden ylälaute, jossa on vuosiluku 1815. Kaikki hankittiin kovalla työllä. Jos 1960-luvulla aikuisikää lähestyessáni olisi ollut kiinnostunut maatilán hoidosta, kaikki olisi ollut minulle valmiina.

Kotitaloni valmistui lokakuun puolivälissä 1946. Kuva lienee seuraavalta keväältä. Talon nuori isäntä etualalla.

Olen vanhemmilleni kiitollinen siitä, että he eivät koskaan ehdottaneet minulle maanviljelijäksi ryhtymistä – tai edes vihjanneet mitään siihen suuntaan. Olen aina saanut tehdä itsenäisesti kaikki elämäni ratkaisut ja valinnat. He olivat ylpeitä, kun pääsin vuonna 1965 ensin ylioppilaaksi ja sitten opiskelemaan Turun yliopistoon kemiaa, fysiikkaa ja matematiikkaa. Kun puolitoista vuotta myöhemmin kerroin heille, että se siitä, en saanut moitteita tai mitään sen suuntaista. Vanhempani olivat vain kiinnostuneita kuulemaan, mitä seuraavaksi.

Kun synnyin, Suomen presidenttinä oli marsalkka Mannerheim, jota seurasivat Juho Kusti Paasikivi, Urho Kekkonen, Mauno Koivisto, Martti Ahtisaari, Tarja Halonen ja Sauli Niinistö. Maalaispoikana Ikaalisista olen tavannut heistä neljä: Kekkosen, Koiviston, Ahtisaaren ja Halosen.

Tapaaminen Kekkosen kanssa oli mieleenpainuva. Hän vieraili elokuussa 1968 Karvian erityistyölaitoksessa. Kuulin vierailusta autordiosta ollessani muutaman kilometrin päässä laitoksesta. Olin silloin aluetoimittajana Aamulehdessä. Ajoin kiireesti paikalle, jossa haastattelua oli jo kärkkymässä Kokemäellä ilmestyvän Lallin toimittaja Markus Käenmäki. Lähetimme sisään haastattelupyynnön mutta saimme kielteisen vastauksen. Meitä oli laitoksen ulkopuolella vain kaksi odottamassa, kun Kekkonen tuli ulos. Hän tervehti lämpimästi ystävääni Markusta mutta minuun hän suhtautui kuin ilmaan. Ei tervehtinyt. Silloin päätin, että noin epäkohtelias mies ei ole presidenttini. Huomasin, että minulla oli parempi kotikasvatus kuin hänellä.

Vuodenvaihteessa 2019–20 TV1:ssä alkoi Lasse Lehtisen ja Seppo Hovin tekemä moniosainen ohjelma *Maaseudulta maailmalle*. Tuon otsikon mukaan kulki minunkin tieni.

Tämä kirja on tehty vaimoni Outin ja lasteni Vesan, Sadun, Sinin ja Pekan pyynnöstä. He ja kuusi lastenlastani haluavat tietää, mitä olen kokenut, oppinut, tehnyt, mihin osallistunut ja mitä on saanut aikaan 75 vuoden aikana. Perheen pyyntö ei ole uusi. 70. syntymäpäiväni lähestyessä kirjoitin ensimmäiset sanat tähän tarinaan. Nyt aloitin saman alusta uusin sanoin.

Itse asiassa takana on kuukausia kestänyt ajanjakso, jossa olen pohtinut, kuinka yleisölleni kerron maalaispojan maailmanmatkasta. Joka päivä on tullut uusia asiakokonaisuuksia mieleen ja olen ajatellut, että

siitä ja siitäkin pitäisi kertoa. Pelkään, että omien asioideni kirjoittajana lähestyn elämääni narsistin ottein: en ole koskaan väärässä ja olen itsekeskeinen. Vaarana on, että ammun yli kertoessani tekemisistäni ja niiden mahdollisissa vaikutuksista ja merkittävydestä. Muistutan nyt tästä lukijaa.

Aion kertoa opiskeluistani aluksi Sisätön kansakoulussa, sitten Ikaalisten yhteiskoulussa sekä Turun, Tampereen, Helsingin ja Stanfordin yliopistoissa. Työura vei aluksi toimittajaksi, sitten tiedottajaksi, tutkimuspäälliköksi, viestintäasiantuntijaksi, viestinnän dosentiksi, hallintojohtajaksi, viestintäjohtajaksi, toimitusjohtajaksi ja yrittäjäksi. Paikallinen ilmaislehti Seutu-Uutiset ja paikallisradio Radio Kolme Nurmijärven Klaukkalassa sekä TV-Tampere Tampereella ovat olleet perustamiani yrityksiä.

Radioamatööritunnukseni on OH1VR. Sain sen 17. marraskuuta 1960 ja sen tuntee maailmalla useampi henkilö kuin Seppo Sisätön. Radioamatööriys on ollut minulle elämäntapa, jolta olen saanut paljon lähes kaikille elämäni alueille.

Tekstissäni esiintyy jatkossa usein etunimellä henkilöitä, joiden sukunimen kohdalla on hänen radioamatööriasemansa tunnus. Se on yleensä radioamatööreillä tunnetumpi kuin sukunimi. Perustelen menetelyäni sillä.

Radioamatööriys on sekä yhteisöllisyyttä että vetäytymistä omaan askartelunurkkaan. Yhteisöllisyys on voimissaan, kun rakennetaan antennoja ja tehdään erilaisia kokeiluja. Reiska OH1TN oli 1960 lähin auttava amatööri Hämeenkyrössä. Tänäpäin heitä ovat Ylöjärveltä Hannu OH3MOT, liki naapurista Kari OH1UH, Tampereelta Timo OH3LMG ja Vammalasta Tomi OH1GEO.

Olen ollut mukana myös kotimaisissa ja ulkomaisissa yhdistyksissä sekä yhteisöissä. Myös niistä kerron.

Kotikyläni Sisättö

Sisättö on nimikummajainen, jolle ei ole löytynyt selitystä. Tosin ker-
ran yksi nimien taustoista kiinnostunut esitti, että Sisättö sanana
tarkoittaisi temppelin sisintä osaa. Siihen en usko, koska nimen alkupe-
räinen muoto on ollut Sisätty, joka lukee nimenä isoisäni isän hautaki-
vessä Ikaalisten hautausmaalla. Miksi y on vaihdettu ö:ksi ei ole minulle
koskaan selvinnyt. Vastausta ei tiennyt myöskään vielä elossa oleva isäni
nuorin veli Sakari, jolta asiaa tiedustelin.

Vanhin poikani Vesa haastatteli isääni kymmeniä tunteja ennen
hänen poismenoaan. Isä oli arvellut Sisättö-nimen johtuvan talon sijain-
nista järvien ympäröimänä. Ajan kuluessa kuitenkin kylän eteläosassa
jokien yhtymäkohdassa ollut järvi alkoi kadota veden virtausten muuttu-
essa. Lapsuudessani se oli näkyvissä vielä kevättulvien aikaan mutta siitä
laskevan joen perkauksen jälkeen tulvat katosivat.

Sisättö on pieni kylä Itä-Ikaalisissa, josta on linnuntietä Ikaalisten
keskustaan 17 kilometriä mutta tietä pitkin Kyrösjärven eteläpää kiertäen
40 kilometriä. Tämä reitti kulkee naapurikunnan Hämeenkyrön tehdas-
paikkakunnan Kyröskosken kautta. Linja-auto Sisätöstä Ikaalisten kes-
kustaan kulki kuitenkin aina järven pohjoispään kautta ja matkaa kertyi
sitä kautta kymmenen kilometriä enemmän. Silloin tietysti pysyttiin koko
aika oman kunnan alueella. Olenkin aina tuntenut olevani kunnallisten
palvelujen näkökulmasta kotoisin Kyrösjärven väärältä puolelta.

Sisätöllä on mielenkiintoinen mutta vähän tunnettu historia suoma-
laisena paperitehdaspaikkakuntana. Asia avautui minulle syksyllä 1978,
kun puhelimeni Nurmijärven Klaukkalassa soi ja soittaja esitteli itsensä
paperi-insinööri Kurt Karlssoniksi. Hän kysyi, olenko kotoisin Ikaalisten
Sisätöstä. Myönteisen vastauksen saatuaan, hän esitti kysymyksiä Sisä-
tössä olleesta paperitehtaasta. Siitä en ollut koskaan kuullut mitään, mutta
kun hän alkoi puhua väärennetystä rahasta, pääsimme asiassa eteenpäin.

Porissa 1780 syntynyt Johan Glas – kotikyläni kielellä Klaase – oli muuttanut ensin Tampereelle ja sen jälkeen Vesakosken rannalle, joka sijaitsi noin kolmen kilometrin päässä syntymäkodistani. Sinne hän rakensi 1820 laittoman lumpupaperimyllyn, joka toimi suunnilleen vuoteen 1840 saakka. Hän ei juuri paperiaan myynyt mutta käytti sitä pohjana väärentäessään vapaalla kädellä piirtäen Ruotsin riikintaalareita.

Paikallisilla asukkailla on monia tarinoita Klaasesta. Hänen kerrotaan muun muassa vieneen yhden väärennöksensä näytille Tampereen poliisimestarille sanoen, että hän epäilee sitä väärennetyksi. Poliisimestari oli kuitenkin vakuuttanut rahan olevan aito mutta sanonut, että Tampereella ei ole tarpeeksi käteistä sen rikkomiseksi. Se pitäisi tehdä Turussa.

Oikeuden pöytäkirjoista selviää, että ainakin yksi näiden väärennösten käyttäjistä joutui oikeuteen. Sen sijaan Johan Glas ei koskaan joutunut tuomiolle tekemistään vääristä rahoista. Kurt Karlssonin puhe-linsoitto johti siihen, että tämä maamme 14. pieni ja laitton paperimylly sai tilaa peräti 17 sivua hänen Suomen käsipaperitehtaita käsittelevässä historiikissaan.

Karlsson nosti kirjassaan Sisätön kartalle ja osaksi suomalaista paperinteon historiaa. Sitä suurempaa näkyvyyttä kotikyläni ei ole koskaan saanut ja sekin jäi hyvin pieneksi ja kyseenalaiseksi.

Itse asiassa Sisätö on osa suurempaa ikaalislaista kyläkokonaisuutta Iso-Röyhiötä, johon kuuluu 49 maatilaa. Ilmeisesti manttaaliluvun mukaan äitini syntymäkotitalon on kyläluettelossa numero kuusi ja isäni syntymäkotitalon numero kaksitoista. Saman luettelon mukaan Iso-Röyhiö on tilaluvultaan Ikaalisten kylästä suurin.

Sisätön kyläraitti on muutaman sadan metrin pituinen. Sen laidalla on harvakeen taloja, joiden kaikkien käyttötarkoituksen eteen on tänään lisättävä entinen: kolme liikerakennusta, joista yhdessä on ollut aikanaan muun muassa enonin Matti Talosen kauppa, toinen, jossa on ollut tätini Enne Soukon kauppa ja kolmannessa Ikaalisten Osuuskaupan myymälä. Uusin entinen on Osuuspankin tiilinen toimitalo 1960-luvulta, vastaapäätä entistä osuuskaupan rakennusta. Sisätön posti, 39450 Sisätö, toimi samassa rakennuksessa kuin tätini kauppa. Kylän kansakoulu on nykyisin naapurikylän Luhalahden nuorisoseuran omistama kylätalo. Takana

Maalaispoika Ikaalisista kertoo Seppo Sisätön elämästä 75 vuoden ajalta. Se alkaa ajasta, jolloin toinen maailmansota oli juuri päättynyt ja se jatkuu seuraavaan maailmansotaan – taisteluun koronavirusta vastaan – saakka.

Kirja on kertomus vaiherikkaista käänteistä, jotka tekivät toimittajana aloittaneesta maalaispojasta valtiotieteen tohtorin, viestinnän dosentin ja asiantuntijan.

Seppo Sisätö työskenteli vuosia johtotehtävissä MTV:ssä ja Aamulehti-yhtymässä. Yrittäjänä hänellä on ollut oma lehti, oma radioasema ja oma televisioasema.

Koulupoikana aloitettu radioamatööriys asematunnuksella OH1VR on jatkunut aktiivisena 60 vuotta.

Lukijalleen tämä kirja on kurkistus suomalaisen viestintäpolitiikan kulissien taakse.

Kannen maalaus: Sini Sisätö

ISBN 978-952-80-2602-0

